

УДК 811.161.2'367

DOI 10.31652/2521-1307-2023-37-93-100

ФУНКЦІЙНЕ НАВАНТАЖЕННЯ ПОРІВНЯЛЬНИХ КОНСТРУКЦІЙ У СТРУКТУРІ СКЛАДНОГО СИНТАКСИЧНОГО ЦІЛОГО

Людмила Прокопчук

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського

Україна, м. Вінниця, вул. Острозького, 32

e-mail: liudapro578@gmail.com

ORCID: 0000-0002-8735-3049

У статті проаналізовано функційно-семантичне навантаження порівняльних конструкцій у межах складного синтаксичного цілого; виявлено специфіку порівняльних конструкцій як одного з визначальних засобів образотворення в художньому дискурсі; проаналізовано їхню лексико-семантичну організацію; визначено роль порівняння в організації текстової структури.

Ключові слова: *порівняльна конструкція, компонент порівняльної конструкції, асоціації, складне синтаксичне ціле, текст, дискурс, художній образ, художня картина світу.*

FUNCTIONAL LOADING OF COMPARATIVE STRUCTURES IN THE STRUCTURE OF A COMPLEX SYNTACTIC WHOLE

Liudmyla Prokopchuk

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University

Ostrozko St., 32, Vinnitsia, Ukraine

e-mail: liudapro578@gmail.com

ORCID: 0000-0002-8735-3049

Introduction. *Comparison belongs to the universal categories that are the basis of a person's knowledge of the world around him/her. It is studied in three aspects: epistemological, logical and linguistic. Comparison as a linguistic category is objectified in a material substance - a comparative construction that functions as part of various syntactic constructions, among them a simple sentence, a complex sentence, and a complex syntactic integer are distinguished.*

Comparative constructions in the system of simple and complex sentences have repeatedly been the object of study in Ukrainian linguistics. Our scientific research is conditioned by the need to reveal the peculiarities of semantics and stylistic functions of comparative constructions within the complex syntactic integer.

Purpose. *The purpose of the article is to clarify the semantic and functional features of comparative constructions in the system of a complex syntactic integer. To achieve this goal, the following tasks were solved: the specificity of comparative constructions as one of the defining means of image formation was revealed; their lexical-semantic organization was analysed; the role of comparison in the organization of the text structure was defined.*

Research methods. *The methods of linguistic observation and linguistic analysis were used to determine the semantic-functional features of comparative constructs.*

Results. *Comparative constructions appear as a result of the generalization of a specific area of objective reality, a fragment of linguistic reality, in which the comparative processes of juxtaposition (comparison) of objects, phenomena, actions, signs are reproduced on the basis of their associative connections. Linguistic representation of multifaceted associative comparisons serves as a marker of national, social, educational, individual authorial visions, which, in turn, determines the decoding and deciphering of figurative meanings.*

An expression with a comparative construction present in it appears as a specific model of thought, the factor of which is the presence of associative relations. Such relations are inseparable from thinking, they do not exist in nature, they exist only in the mind of the author and in language. The juxtaposition of objects and phenomena of the surrounding reality that are distant in terms of linguistic and cognitive features leads to the unevenness of the interpretation of such a comparison, which depends on a number of factors, among them - the peculiarities of perception, imagination, worldview, etc.

The subject of artistic knowledge within a complex syntactic integer is quite often a person with his/her experience, feelings. The completeness of the verbal and artistic description is ensured by the use of a number of detailed comparisons that arose as a result of various associations related to the object of comparison.

Conclusion. *Comparison is one of the universal categories, an integral parameter of which is the comparison of two or more names of objects, phenomena, actions, properties based on their associative connections. Comparison in the structure of a complex syntactic integer is quite often based on the convergence of unusual objects, the semantic connection between which can be more or less hidden, which, in turn, determines the variability and multifaceted nature of their interpretation.*

Keywords: *comparative construction, component of comparative construction, associations, complex syntactic integer, text, discourse, artistic image, artistic picture of the world.*

Постановка проблеми. Порівняння належить до універсальних категорій, що лежать в основі пізнання людиною навколишнього світу. Його вивчають у трьох аспектах: гносеологічному (як засіб пізнання об'єктивної дійсності), логічному (порівняння як мисленнєва операція постає логічною структурою, що відображає результат установалення подібності / відмінності / тотожності зіставляваних об'єктів) та лінгвістичному (визначає, у який спосіб мова репрезентує логічну структуру порівняння, тобто вивчає процес лінгвалізації пізнаних властивостей об'єктивної дійсності).

Порівняння як лінгвістична категорія об'єктивується в матеріальній субстанції – порівняльній конструкції, яку потрактуємо як своєрідний структурний комплекс узаємопов'язаних компонентів: предмета порівняння, або суб'єкта (це те, що порівнюється), образу порівняння, або об'єкта (це те, із чим порівнюють), основи порівняння (ознака, властивість, що слугує підґрунтям зіставлення) та показника порівняння (маркера порівняльних семантико-синтаксичних відношень), який може мати експліцитну та імпліцитну форми вираження. Експліцитний показник (маркер) порівняння може бути репрезентований словом чи словосполученням, імпліцитний – морфемами-афіксами (словотворчими й формотворчими).

Порівняльні семантико-синтаксичні відношення реалізуються в мові як відображення мисленнєвих операцій, пов'язаних із предметами, явищами, діями, ознаками на основі

асоціативних зв'язків. Безпосереднім засобом утілення цього лінгвокогнітивного процесу слугують, як про це вже йшлося, порівняльні конструкції, що функціонують у складі різних синтаксичних побудов, серед них розмежовують просте речення, складне речення, складне синтаксичне ціле.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Порівняльні конструкції в системі простого й складного речення неодноразово поставали об'єктом вивчення в українському мовознавстві. Кожен період у науковому осмисленні цього багатогранного явища оприявнював нові його аспекти, збагачуючи теорію порівняння удокладненими відомостями в різних галузях: лексикології, граматиці, стилістиці. Розмаїтість запропонованих підходів до з'ясування різноаспектної природи таких конструктив порівняльної семантики, з одного боку, сприяла розширенню й поглибленню розуміння їхньої сутності, з іншого – збільшенню дискусійних питань, спричинених специфікою ролі цих синтаксичних побудов у формально-граматичній, семантико-синтаксичній та комунікативній організації речення, тексту.

Формально-граматичну природу порівняльних конструкцій досліджували О. Донік [3], М. Заборна [5], Л. Прокопчук [8], С. Рошко [10, 11], Л. Шитик [14, 15] та ін. Комплексний аналіз категорії порівняння та засобів її експлікації в структурі простого речення здійснено в наукових розвідках Л. Прокопчук [8], аналізові семантико-синтаксичного навантаження порівняльних сполучників у різноструктурних синтаксичних побудовах присвячено дослідження О. Донік [3], складні порівняльні конструкції як окремий різновид складнопідрядних речень вивчала М. Заборна [5]. Порівняльні конструкції як своєрідні маркери ідіостилу письменника потрапляли в коло наукових зацікавлень І. Дегтярьової [2], М. Заборної [4], О. Межова [7], Л. Прокопчук [9], Н. Сизоненко [12], Н. Хараман [13] та ін.

Порівняння – багатоплановий феномен, який потрактовують не лише з погляду граматичного, стилістичного, але й психолінгвістичного, лінгвокультурологічного, лінгвокогнітивного тощо. Порівняння в лінгвокогнітивному вимірі досліджували В. Кононенко [6], М. Заборна [5]. За спостереженнями В. Кононенка, «включення порівняльного значення в письменницький дискурс може відбуватися в найрізноманітніших формах, що далеко виходять за межі зазвичай перелічуваних засобів на кшталт «порівняльний зворот», «прийменникове порівняння», «порівняльне речення», «орудний порівняння»; обсяг тексту, який забезпечує реалізацію порівняльної функції, може бути суттєво розтягнутий на текстовій площині» [6, с. 22].

Потреба у виявленні особливостей семантики та стилістичних функцій порівняльних конструкцій у межах складного синтаксичного цілого зумовила *актуальність* пропонованої розвідки.

Мета і завдання статті. *Мета* статті полягає в з'ясуванні семантико-функціональних особливостей порівняльних конструкцій у системі складного синтаксичного цілого. Для досягнення мети розв'язано такі *завдання*: виявлено специфіку порівняльних конструкцій як одного з визначальних засобів образотворення; проаналізовано їхню лексико-семантичну організацію; визначено роль порівняння в організації текстової структури.

Виклад основного матеріалу. Порівняльні конструкції постають як наслідок узагальнення конкретної ділянки об'єктивної дійсності, фрагмента мовної реальності, у якому відтворено компаративні процеси зіставлення (порівняння, уподібнення) предметів, явищ, дій, ознак на основі їхніх асоціативних зв'язків. Мовна репрезентація різноаспектних асоціативних зіставлень слугує маркером національних, соціальних, освітніх, індивідуально-

авторських візій, що, своєю чергою, зумовлює декодування, дешифрування образних смислів.

Специфіка порівняльних відношень у порівняльних конструкціях полягає в тому, що «вони будуються на ґрунті двох ситуацій, що зближуються за об'єктивною схожістю їхніх ознак чи за суб'єктивними асоціаціями від цих ситуацій» [8, с. 43]. Інтелектуальні процеси, що зумовлюють порівняльні відношення, здебільшого відтворюються у формах простого чи складного речення: *Останні кілометри Максим іде, як сомнамбула, з останніх сил долаючи вже останні метри* (І. Багрянний); *Перед очима у Ворона і зараз стояло це майже потворне і таке свояче лице, схоже на страхітливу маску – оцирене, з червоними голими повіками і лисими бровами, які Вовкулака обсмалював біля нічних багать* (В. Шкляр); *Стрічає вона його віястим усміхом, проводить печалю, і тоді в її прижурених очах стоять такі сині сльози, як роса на розквітлому льоні* (М. Стельмах).

Якщо в простому реченні компоненти порівняльної конструкції корелюють із компонентами формально-граматичної структури речення, то в складному «головна предикативна частина експлікує суб'єкт порівняння, підрядна – об'єкт (еталон) порівняння, кореляція лексем у симетричних предикатних та непередикатних позиціях головної й підрядної частин узгоджується з основою порівняння» [4, с. 271]. Порівняльна семантика подібності двох ситуацій дійсності в складнопідрядних реченнях з підрядними порівняльними зумовлює певні закономірності лексико-семантичного наповнення їхніх предикативних частин: предикатні лексеми позначають подібність порівнювальних ситуацій. І в цій позиції можуть бути лексеми-дублети, тотожні лексеми, що відрізняються видовими та аспектуальними значеннями; синонімічні лексеми: *Утомлений, спітнілий, він ледве дочапав до свого двору, а з двору до садочка, де, розкидавшись, спали білочубі внучата, як колись спали його сини* (М. Стельмах); *Вийшовши на берег, Максим струснувся, як вовк після купелі, й озирнувся назад* (І. Багрянний).

Висловлювання із наявною в ньому порівняльною конструкцією постає як специфічна модель думки, чинником виникнення якої є наявність асоціативних відношень. Такі відношення невід'ємні від мислення, їх немає в природі, вони є лише у свідомості автора й у мові. У таких побудовах постає «проблема накладання смислового обсягу суб'єкта та об'єкта порівняння, зближення їх семантичної структури на принципах більш або менш повної єдності прямих і переносних, образних значень, семного складу, асоціативно-оцінних параметрів; виявлення масштабів семантичної єдності передбачає водночас з'ясування ступеня розходжень і невідповідності у складі спільного семантичного континуума» [6, с. 18]. Зіставлення віддалених за лінгвокогнітивними ознаками предметів, явищ навколишньої дійсності зумовлює неодномірність тлумачення такого порівняння, що залежить від низки чинників, серед них – особливості сприймання, уяви, світобачення тощо. Наприклад, у реченні *Життя – як вокзал* (Л. Костенко) подальший контекст *Хтось приїжджає. Хтось від'їжджає* конкретизує основу порівняльної конструкції, хоч зрозуміло, що інтерпретація закодованого смислу може розгортатися по-різному. Можна припустити, що вокзал тут постає моделлю життя – такого динамічного і такого мінливого: хтось народжується, а хтось іде в засвіти. Або ж ідеться про соціальну стратифікацію суспільства (*Вагони – партії. Вагони – службовці. Вагони – аристократи. [...] Хто іде в м'якому. Хто – у плацкартному. Хто – в комбінованому. Хто – в заготованому*). Не подаючи детального аналізу цієї поезії, зауважимо, що тут порівняння постало як своєрідний зачин, а подальший текст – як коментар до виявленої суміжності. У реченні *А війна – як той дощ: світить сонце, надворі година, а потім хмара налетіла – і вода летіється* (А. Хижняк) декодувати смислове

зближення лексем *війна* і *дощ* допомагає мікротекст, що з формально-граматичного погляду становить чотирикомпонентне складне речення з різними видами синтаксичного зв'язку – безсполучниковим і сурядним. Порівняльні конструкції у структурі цих висловлювань завдяки оригінальним асоціативним зіставленням допомагають авторові розкрити ту чи ту філософську думку.

Нерідко «приховану» інформацію допомагає осягнути наступне (наступні) речення, як-от: *Дзеркала були як вода. Полиск глибинний, загадковий* (П. Загребельний); *Та серце дівоче – як той бутон троянди. Немає сонця – спить собі, загорнувшись цупко, дримає в зеленому сні. А хай тільки пригріє – розпускається, розквітає...* (Ю. Збанацький). Трансформуючи традиційне порівняння *вода як дзеркало*, автор зумовлює подальше переосмислення образу, декодування його нових смислів.

У межах складного синтаксичного цілого може функціонувати декілька порівняльних конструкцій, різноманітних щодо засобів оформлення. Так, у реченні *Він лежав на простеленій кавказькій бурці, і сам був схожий на кавказця. Смаглявий, очі смолянисті, великі, і брови над ними сходилися розгонистими крильми* (В. Шкляр) моделювання портрета персонажа відбувається за допомогою порівняльних конструкцій, утворених за допомогою прикметникової лексеми *схожий* як маркера порівняльних відношень та орудного порівняння *крильми*, поширеного залежною словоформою *розгонистими*, що експлікує додаткову інформацію.

Суб'єктом художнього пізнання в межах складного синтаксичного цілого здебільшого постає людина з її переживаннями, відчуттями: *Він не думав уже про неї, він думав нею. Його думка спинилась і, не рухаючись вперед, почала приймати його все глибше, почала занурятись йому всередину, як гостре жало, як тонкий і безкрайї дріт, що проходив у кожний закруток його жил, обплутуючи всі м'язи його виснагою і зневіллям. «Навіщо це? Навіщо я роблю це?» – шепотів він пригноблено, а болісна хвиля жадоби несла його щораз далі, то здіймаючи на бурхливі, скажені гребні, то кидаючи в м'які й теплі заводі, повні сну та спокою. І раптом він лишився сам у цій кімнаті, мов у дикій розпеченій пустелі, з єдиним бажанням: бачити її, дивитись на неї довго, тільки дивитись, тільки споглядати на неї без кінця, без думок і без слів* (В. Підмогильний). Синтаксичні конструкції з нанизаними, розгорнутими порівняннями забезпечують конкретизацію, увиразнення опису, а несподівані асоціації (*думка – гостре жало, тонкий і безкрайї дріт; кімната – дика розпечена пустеля*) засвідчують оригінальність авторського мовомислення, його вміння тонко, чуттєво передати думки, переживання, настрої персонажа. Або ж у мікротексті *Йшов я рівний, як дошка, і такий же шарудявий, холодний і плаский. І голова при цьому була без жодної думки, як і є в дошки, і не було на дощатому лиці моїм ані очей, ані рота, ані носа, а тільки щось вигладжене й витесане, як оті загадкові тертички, що їх невідь для чого виготовляв дядько Кипріян, тобто на тертичці не було намальовано жодного образу, та й не було такого, котрий того образа захотів би намалювати. І не мав такий дощатий хлопець серця в грудях, воно заснуло, хоча цілком байдужим до Юстини, незважаючи на свою дощату подобу, я бути не міг; усе в мені ціпеніло й постогнувало, але на те намагався не звертати уваги* (В. Шевчук) автор, передаючи внутрішній стан героя, його душевні переживання, удається до зіставлення семантично віддалених понять «людина» / «предмет» (*рівний, шарудявий, холодний, плаский, як дошка; голова без жодної думки, як і є в дошки*). У моделюванні художнього образу беруть участь різнорівневі засоби вираження порівняльної семантики: граматичні (порівняльний сполучник *як*), словотвірні (словотворчий формант *-ат-*).

Вичерпність словесно-художнього опису досить часто забезпечується використанням низки розгорнутих порівнянь, що виникли внаслідок різних асоціацій, пов'язаних із об'єктом порівняння: *Смертельно виснажені в боях і в походах, або ж намучившись за день від безперервної військової муштри* [яничари], *падали після останньої молитви на кілька годин на свої тверді підстилки, мов домашня худоба. Вважалися опорою султана й імперії, а спали мов бідні ремісники, що не мали куди йти зі своїх нужденних майстерень, ніби кожум'яки, які лягали серед чанів із смердючими заквашеними шкурами; неначе мідники, яким і вночі снилося безугавне дзвеніння у вухах; мов вуличні голярі, що брали всього по одній акча з чоловіка; наче уопліджені вірмени, які з ночі мали топити підземні печі хамамів і так і не виходили з-під землі на світ божий; немов злиденні підмітальники базарів – ферраші, які так і спали на своїх мітлах під купами сміття* (П. Загребельний). У цьому тексті «семантичне навантаження порівняння як категорії мовомислення [...] перебирає на себе функцію провідної смислотвірної одиниці з широкими повноваженнями оцінності, експресивності. За таких мовностилістичних умов порівняння стає ключовим компонентом у творенні загального смислу фрагмента тексту, а звідси й засобом організації текстової структури в цілому» [6, с. 19].

Висновки дослідження та перспективи подальших наукових розвідок. Порівняльні конструкції в межах складного синтаксичного цілого досить часто постають як наслідок зіставлення, зближення незвичних об'єктів, смисловий зв'язок між якими може бути більш або менш прихований, що, зі свого боку, зумовлює варіантність, багатошаровість їхнього витлумачення. Наповнені несподіваними асоціаціями, такі порівняння функціонують не лише як засіб реалізації певної стилістично-стильової настанови, але і як засіб текстотворення, визначальний смислотвірний компонент у структурі складного синтаксичного цілого.

Перспективу подальших досліджень убачаємо у визначенні лінгвокогнітивних параметрів порівняльних конструкцій як маркерів естетизації сучасного художнього дискурсу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Грипас О. Засоби маркування компаративних відношень у формально-синтаксичній структурі речення в українській мові. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/78040894.pdf> (дата звернення: 26.10.2023).
2. Дегтярьова І. О. Семантико-стилістичні параметри порівнянь характеристики людини у постмодерністській прозі. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3379/Dehtiarova.pdf?sequence=1> (дата звернення: 26.10.2023).
3. Донік О. М. Семантико-синтаксичні функції порівняльних сполучників в українській літературній мові : автореф. дис. на здобуття вченого ступеня кандидата філол. наук. Черкаси, 2021. 20 с
4. Заборна М. С. Лінгвокогнітивні параметри складнопідрядного порівняльного речення в аспекті світогляду особистості (на матеріалі тексту книги спогадів Ірини Жиленко „Номо feriens”). *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. 2018. Вип. 68. С. 270–280.
5. Заборна М. С. Порівняльні конструкції в системі складнопідрядного речення української мови: навчально-методичний посібник. Тернопіль: Підручники і посібники, 2001. 28 с.
6. Кононенко В. І. Категорія порівняння в лінгвокогнітивному вимірі: постмодерністський художній дискурс. *Українська мова*. 2019. № 3. С. 17–28.

7. Межов О. Синтаксичні конструкції порівняльної модальності в поетичних творах Тараса Шевченка. *Волинь філологічна: текст і контекст*. 2014. Вип. 18. С. 297. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vftk_2014_18_32 (дата звернення: 26.10.2023).
8. Прокопчук Л. В. Порівняння в структурі простого речення (семантико-функціональний аспект). Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2005. 131 с.
9. Прокопчук Л. В. Стильові параметри порівнянь у художньому дискурсі В. Шкляра. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство): збірник наукових праць*. Вінниця: ТОВ «фірма Планер», 2019. Вип. 29. С. 57–64.
10. Рошко С. Порівняльна синтаксема у семантико-синтаксичній структурі простого речення. *Типологія та функції мовних одиниць: науковий журнал*. Луцьк: Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки, 2015. № 1 (3). С. 200–210.
11. Рошко С. Трансформаційні процеси у системі порівняльних конструкцій сучасної української мови. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. 2014. Вип. 2 (32). С. 23–27.
12. Сизоненко Н. М. Семантична структура компаративем за об'єктом порівняння (на матеріалі збірки новел М. Дочинця „Хліб і шоколад”). *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка : Філологічні науки*. 2020. №4 (335), листопад. С. 76–85.
13. Хараман Н. О. Порівняння в образній системі «Щоденника» Олександра Довженка. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/268531355.pdf> (дата звернення: 26.10.2023).
14. Шитик Л. В. Синкретичні порівняльні конструкції в українській мові. *Вісник Черкаського університету. Серія : Філологічні науки*. Черкаси, 2003. Вип. 46. С. 63–68.
15. Шитик Л. Синхронна перехідність синтаксичних одиниць в українській літературній мові : монографія. Черкаси: видавець Чабаненко Ю. А., 2014. 474 с.

REFERENCES

1. Hrybas O. Zasoby markuvannia komparatyvnykh vidnoshen u formalno-syntaksychnii strukturі rechennia v ukrainskii movi. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/78040894.pdf> (data zvernennia: 26.10.2023).
2. Dehtiarova I. O. Semantyko-stylistychni parametry porivnian kharakterystyky liudyny u postmodernistskii prozi. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3379/Dehtiarova.pdf?sequence=1> (data zvernennia: 26.10.2023).
3. Donik O. M. Semantyko-syntaksychni funktsii porivnialnykh spoluchnykiv v ukrainskii literaturnii movi : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kandydata filol. nauk. Cherkasy, 2021. 20 s
4. Zaoborna M. S. Linhvokohnityvni parametry skladnopidriadnoho porivnialnoho rechennia v aspekti svitohliadu osobystosti (na materialі tekstu knyhy spohadiv Iryny Zhylenko „Homo feriens”). *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia filolohichna*. 2018. Vyp. 68. S. 270–280.
5. Zaoborna M. S. Porivnialni konstruksii v systemi skladnopidriadnoho rechennia ukrainskoi movy: Navchalno-metodychnyi posibnyk. Ternopil: Pidruchnyky i posibnyky, 2001. 28 s.
6. Kononenko V. I. Katehoriia porivniannia v linhvokohnityvnomu vymiri: postmodernistskyi khudozhnii dyskurs. *Ukrainska mova*. 2019. № 3. S. 17–28.
7. Mezov O. Syntaksychni konstruksii porivnialnoi modalnosti v poetychnykh tvorakh Tarasa Shevchenka. *Volyn filolohichna: tekst i kontekst*. 2014. Vyp. 8. S. 297. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vftk_2014_18_32 (data zvernennia: 26.10.2023).
8. Prokopchuk L. V. Porivniannia v strukturі prostoho rechennia (semantyko-funktsionalnyi aspekt). Vinnytsia: TOV firma «Planer», 2005. 131 s.
9. Prokopchuk L. V. Stylovi parametry porivnian u khudozhnomu dyskursi V. Shkliara. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Seriiia: Filolohiia (movoznavstvo): zbirnyk naukovykh prats*. Vinnytsia : TOV «firma Planer», 2019. Vyp. 29. S. 57–64.

10. Roshko S. Porivnialna syntaksema u semantyko-syntaksychnii strukturі prostoho rechennia. *Typolohiia ta funktsii movnykh odynyts*: naukovyi zhurnal. Lutsk: Skhidnoievropeiskyi natsionalnyi universytet im. Lesi Ukrainky, 2015. № 1 (3). S. 200–210.
11. Roshko S. Transformatsiini protsesy u systemi porivnialnykh konstrukttsii suchasnoi ukrainskoi movy. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriia: Filolohiia. Sotsialni komunikatsii*. 2014. Vyp. 2 (32). S. 23–27.
12. Syzonenko N. M. Semantychna struktura komparatyvem za obiekto porivniannia (na materialy zbirky novel M. Dochyntsia „Khib i shokolad”). *Visnyk Luhanskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka : Filolohichni nauky*. 2020. №4 (335), lystopad. S. 76–85.
13. Kharaman N. O. Porivniannia v obraznii systemi «Shchodennyka» Oleksandra Dovzhenka. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/268531355.pdf> (data zvernennia: 26.10.2023).
14. Shytyk L. V. Synkretychni porivnialni konstrukttsii v ukrainskii movi. *Visnyk Cherkaskoho universytetu. Seriia : Filolohichni nauky*. Cherkasy, 2003. Vyp. 46. S. 63–68.
15. Shytyk L. Synkhronna perekhidnist syntaksychnykh odynyts v ukrainskii literaturnii movi : monohrafiia. Cherkasy: vydavets Chabanenko Yu. A., 2014. 474 s.

Прокопчук Людмила Володимирівна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Україна).

Prokopchuk Liudmyla, Ph.D. in Philology, Associate Professor, Department of the Ukrainian Language, Mykhailo Kotsiubynskyy Vinnytsia State Pedagogical University (Ukraine).

Стаття надійшла: 17.11.2023

Статтю прийнято до друку: 24.11.2023

УДК 81'37-028.16:82-3-053.4/.6

DOI 10.31652/2521-1307-2023-37-100-110

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ СПОНУКАЛЬНОЇ МОДАЛЬНОСТІ В ПРОЗОВИХ ТВОРАХ ДЛЯ ДІТЕЙ: СЕМАНТИКА І ПРАГМАТИКА

Світлана Харченко

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Україна, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 15

e-mail: lucynka@ukr.net

ORCID: 0000-0001-9336-1259

У статті досліджено особливості вербалізації спонукальної модальності в мові прози для дітей, визначено, які (не)спеціалізовані синтаксичні засоби для вираження спонукальної модальності актуалізують у мові прози для дітей, умови їхньої актуалізації, а також які модифікатори семантико-синтаксичної структури використовують. Зазначено, що актуалізація того чи того синтаксичного засобу вербалізації спонукальної